

СЈЕЋАЊА

ИЗ ПЕТЕ ОФАНЗИВЕ НА РАД У ПОЗАДИНУ

Двадесетог јуна 1943. године ПК КПЈ за Црну Гору и Боку, са групом комуниста одређених за рад у позадини и групом бораца и старјешина који би требало да послуже као језгро за формирање јединица, стигао је у Голију — Петрова Дола. Ту је разрађен план за одлазак на терен, одређени задаци на основу процјене ситуације и оформљен један батаљон.

Био сам именован за секретара Окружног комитета КПЈ Никшић, али је претходно требало да пођем у Окружни комитет КПЈ Цетиње да им пренесем неке директиве за рад. Заједно са мном пошли су друг Никола Поповић, који је био именован за члана ОК КПЈ Цетиње, и другарица Боса Пејовић, одређена за руководиоца СКОЈ-а у округу Цетиње.

Мој задатак био је да другове у ОК Цетиње упознам са ситуацијом и пренесем им став Покрајинског комитета КПЈ како да се поступа у овој ситуацији са федералистичким масама. Посебно сам имао задатак да преко Окружног комитета организујем прикупљање илегалца из источног дијела Боке и да их доведем у новоформирану батаљон, који је према процјени у вријеме мог повратка требало да буде у околини Никшића. Одлука о повлачењу већег броја илегалца из Боке услиједила је због тога што је њихов живот у Боки био веома тежак, а ефекат њиховог даљег боравка тамо сувише мали с обзиром на ограничене могућности дјеловања.

Добили смо водича до прве везе и кренули на пут негдје испред мрака истога дана. Сви остали су се задржали у Петровим Долима, припремајући се за покрет. Пошли смо кроз Сриједе, тешко проходан терен између планине Голије и Његоша. Послије неколико сати хода заноћили смо у једној колиби. Сјутрадан смо стигли код породице Тољић, у мјесто Кутац. То је била наша прва веза. Ова породица је живјела легално у овом неприступачном и забаченом мјесту, у подножју стрмих падина, на мјесту гдје се повезују планине Његош и Зла гора. И породица и мјесто били су као поручени за везу и уточиште илегалца. Домаћини су нас угостили и пребацили до сљедеће везе, која је била на источним падинама Зле горе. То бијаше катун партизана-илегалца Душана Милића. Пут преко Зле горе био је веома тежак. Идући кроз њу, било ми је јасно због чега носи такво име. Милић нас је отпратио до друге везе — Чолаковића, у заселак

Пониквице, јужно од комуникације Никшић — Осјеченица, а овај до села Брестица испод Пустог Лисца. Ту смо ушли у терен Цуца, који је познавао Никола Поповић, те нам више није био потребан водич.

Поставило се питање да ли да се крећемо дању или да чекамо ноћ, јер смо до тада по беспућу Сриједа и Зле горе ишли дању. Никола нам је рекао да је то раније било сувише опасно, али да је сада ситуација нешто измијењена, па треба добро размислити. Најзад смо одлучили да идемо дању, и то путем. Резоновали смо овако: кретаћемо се опрезно. Ако наиђемо на неку јединицу, склонићемо се. Ако наиђемо на једног, два или три наоружана човјека, то ће за њих бити изненађење, а у таквој ситуацији није нико луд да замеће кавгу. Тако резонујући пошли смо и нијесмо се преварили, али првенствено због тога што се ситуација из основа била измијенила последице пораза четника на Неретви и продора наших јединица до Колашина и Биоча.

У близини Брестице мало смо се одморили, испод неког дрвећа, у хладовини. На мени је била италијанска блуза. Путем је наишао један сељак са коњем. Како у овом крају већ више од године дана није било партизана, а поготову се нијесу могли срести усред дана на путу, помислио је да смо италијанска патрола и поздравио нас је са »Buon giorno signori«. Умјесто отпоздрава, питао сам га: „Јеси ли ти из Калабрије или са Сицилије?“ Зачудио се, а у међувремену је видио да је с нама и једна жена, па је застао збуњен. Ја сам додао: „Видиш ли да смо ми партизани?“ Он се још више збуну, ошину коња тољагом и, без ријечи, готово трчећи се удаљи.

Наставили смо пут. Николу Поповића овдје су већ сви знали, или лично или по ономе што су чули о њему. Дођосмо до куће једног старог Кривокапића, у село Репичке Алуге. Кад се Никола јавио старцу, он поскочи од радости. Бјеше вријеме ручку, и старац нареди да се доведе и закоље један јарчић. Ми му рекосмо да немамо времена толико чекати јер нам се жури, него нека нам спреми качамака са млијеком. Имали смо муку док смо га убиједили да немамо времена.

Када смо дошли у с. Кобиљи До, на њиви поред пута наиђосмо на Николу Биговића, бившег предсједника цуцке општине, у то доба једног од виђенијих федералиста (сепаратиста) у том крају. Чим смо му се јавили одмах је оставио мотику, изашао на пут и поздравио се с нама. Позвао нас је да идемо код њега да ручамо. Захвалили смо му и рекли да смо већ ручали, али смо на његово наваљивање попили кафу. Карактеристично је да нас је тако пресрио, а касније је одступио с Њемцима! Оваквих појава у Цуцама је било више: људи су предусретљиво дочекивали партизане, иако нијесу били с нама.

Испред ноћи смо стигли у село Изворе, у кућу неког Јовановића, иначе доброг познаника Николе Поповића. Он нас је ли-

јепо примио. Послије вечере продужили смо пут и дошли до куће Николе Поповића. У кући смо нашли Николину мајку и сестру. Преко њих и веза које је Никола имао у селу, повезали смо се са друговима из Окружног комитета КПЈ Цетиње, који су се баш тада, због потјера на терену Цеклина, били пребацили на терен Цуца. Ту смо нашли Воја Биљановића, Даницу Мариновић, затим Михаила Вицковића и др. Упознали смо их са директивом Покрајинског комитета и доста дуго разговарали са њима о ситуацији, јер они нијесу били довољно обавијештени о ономе што се збило у IV и V непријатељској офанзиви. Кроз два дана одржали смо и шири састанак са илегалцима из тог краја. Другове је интересовало све што се збивало са Главном оперативном групом од поласка за Босну у јуну 1942. године па до Сутјеске. Сви су се распитивали за понекога од другова и другарица који су пошли с нама у Босну, у пролетерске бригаде. То су чинили и сељаци, који су долазили и из удаљенијих села да би се за по некога распитали и обавијестили о ситуацији. Интересовање је било тим веће што су разни квислинзи проносили гласове да је НОВЈ на Сутјесци потпуно уништена.

Договорио сам се са друговима из Окружног комитета КПЈ Цетиње да они до одређеног дана, мислим да је тај дан био 8. јул, прикупе другове из Боке у рејону с. Бате, између Добре Горе и Данаве, а ја сам пошао да одржим састанак у Ставору са друговима из Ријечке и Љешанске нахије, Загарача, Комана и Љешкопоља. Искористио сам прилику да свратим и до своје куће, у Загарач. Курири су пошли на терен да обавијесте о састанку у Ставору, а ја са Милошем Попиводом пошао сам према Загарчу. Милош Попивода је био члан КПЈ из Бјелица, из Љешева Ступа. То је био заиста комплетан човјек и друг. Неустрашив борац, одлучан, човјек весео, ведар и насмијан, спреман у сваком моменту на сваку жртву за друга. Просто је пљигенио својом несебичношћу и неописивом љубављу за људе. Погинуо је од бомбардовања на Чеву, негдје средином септембра те исте године.

Интересантно је да је ситуација у сваком селу, чак и засеоку, била другачија. У Цуцама је било релативно добро. Баш ових дана у с. Љешев Ступ у Бјелицама били су упали Италијани и квислинзи и похапсили неколико стараца и дјеце, запленили стоку и поплачкали ионако сиромашне и оскудне домове. Ово село је било једно од познатијих у овом крају по припадништву НОП-у. Рекоше нам да су одвели старог Горчина Попиводу, Мата Перова Попиводу (оба старци по 80 година) и др. У селу је владао страх од поновног упада непријатеља. Прозлазећи поред Барјамовице морао си бити јако опрезан, док си у Доњој Марковини био сасвим сигуран, да би у Загарчу морао бити до највећег степена будан, да те не види нико, сем породица нама привржених.

У Марковини смо имали један занимљив сусрет. У брду Стрмац наиђосмо на једног чобанина, младића око 16—17 година. У њему смо препознали сина Благоте Крстова Ненезића, јер је јако личио оцу и старијој браћи. Он нас није познавао. Његовог оца и читаву породицу неколико дана раније похапсили су Италијани. Брат му Ђуро био је илгалац, а у V офанзиве је пошао у Четврту пролетерску бригаду, па је породица ухапшена у знак одмазде. Питали смо га чији је. Одговорио је да је Ђетка Крстова. Преварио нас је због тога што се плашио да смо „националисти“ и да га не ухапсимо. Рекли смо му да смо партизани, а Милош му је рекао и име и презиме. Није вјеровао. Послије дужег оживљавања успомена из прошле године, кад је Милош одлазио у Марковину ради неког посла, увјерио се да смо партизани и рекао разлог због чега није казао чији је. Пошто смо му рекли да сам ја до скоро био у бригади, питао ме је за многе познанике, па и за мене. Тада сам му ја казао ко сам.

Кад је пала ноћ спустили смо се у село код Ђетка Ненезића и ту су нас лијепо примили и угостили.

Повели смо Вука Ненезића и пошли ка Загарчу. Ту је требало бити крајње опрезан, јер је било гадних четника. Свртели смо код моје сестре, у Горњи Загарач. Ноћ је већ била велико. Било им је мило што нас виде, али су се плашили да не наиђу четници. Док смо сједјели у кући двоје чељади је морало бити на стражи око куће. Кренули смо ка мом родном дому. Када је рат почео било нас је у кући деветоро — родитељи и нас седморо, три сестре су биле већ удате. Сада је отац био у логору у Бару, један брат позадински радник — илгалац, други брат и двије сестре у бригади, а мајка и двије млађе сестре код куће. Домаћи квислинзи у служби туђина — окупатора, били су сметња да би човјек могао доћи свом дому и код својих. То се морало чинити строго илгално. То је заиста био тежак осјећај. Ту стварност смо били давно схватили, али се с њом никад нијесмо помирили.

Стигосмо до куће. Опрезно смо прилазили, јер није било искључено да наиђемо на засједу. Када смо се увјерили, колико је дозволила ноћ, да нема никога, Вуко је пришао прозору и позвао моју мајку. Одазвала се и питала ко је и шта хоће. Казао јој је ко је, да сам и ја ту и рекао јој да отвори врата. Одбрусила је доста љутито: „Идите с богом, сита сам ваших измишљања, ја до зоре не отварам никоме“

Кад сам чуо како тече разговор, јавио сам се ја. Сестра ме је одмах препознала и устала да отвори, а мајка је сумњичаво подвикнула: „Не отварај, видиш да се претварају“ Сестра је ипак упалила петролејку и отворила врата. Ушли смо у кућу и поздравили се. Тада је мајка узела петролејку, примакла је ближе мом лицу да би се још једном увјерила да сам то ја и да види „какав сам у живот“ Констатовала је да „камено изгледам“ и питала нас да ли смо гладни. Кад смо рекли да смо ве-

черали, упутила нас је изнад куће, под стог, да не би наишли „ови пси који се често врзмају око куће“ Питао сам за брата Марка. Рекла је да ће доћи тек прексјутра.

Пошто смо се договорили о мјесту и времену за сљедећи сусрет, брат и ја смо пошли на састанак у Ставор, а Милош се вратио у Бјелице.

Увече уочи састанка дошли смо кући Павића Пејовића, у с. Орахе. Павић је био члан КПЈ и позадински радник-илегалац на том терену. У јесен 1943. године пошао је у Четврту пролетерску бригаду. У борбама се показао веома храбар, а иначе је био врло дисциплинован и педантан. Погинуо је као политички делегат вода. Код илегалаца се знао ред, који се састојао у томе да домаћин на чијем се терену налазе прима одговорност за исхрану, обезбјеђење и смјештај. Оно што он у том погледу закључи била је обавеза за све. Нарочито код Павића овај ред је био врло ригорозан.

Били смо на окупу код Павића, илегалци из Загарча, мој брат Марко, Душан Баровић из Бандића, Васо Асановић из Љешкопоља, са Васом је био још један друг чијег се имена не сјећам, и ја. Павић је одмах поставио стражу која је обављала дужност док смо вечерали. Предложили смо Павићу да преспавамо у сијену, у његовој појати, али није хтио ни да чује за то. Наредио је покрет. Ишли смо по беспућу падина Ставора и најзад стигли испод неких стијена. Почело је по мало да се облачи, па је ноћ била доста мрачна. Павић нас уведе у једну пећину, неко кресну шибицу и за тренутак видјесмо стрме плоче на којима је требало да полијемо. Шибица се брзо угасила, а Павић није дозволио да се друга упали. Некако се смјестисмо и брзо заспасмо. Не знам колико смо спавали, али од једанпут низ стијене поче да се слива вода. То је почела да пада киша, и низ наше лежаје потече као из чесме. Остатак ноћи проведосмо чучећи у пећини. На пола часа испред зоре Павић нареди покрет. Ишао је напријед, а ја за њим. Покисли и неиспавани посртали смо каменитом, козјом стазом. Наједанпут се Павић окрену ка мени и рече:

„Немој случајно да газиш на земљу“ Ада куда ћу, у ђавола?“, одговорих му.

„Скачи с камена на камен“, рече и додаде: „тако ми бог помогао Јован наш (мислио је на свог брата, али нијесам сигуран да се баш тако звао) тјерао би човјека по трагу послије росе цио дан.“ Једва стигосмо на мјесто гдје ћемо држати састанак и прекратисмо муке пута.

Састанку су присуствовали другови које сам већ побројио и из Ријечке нахије Душан Јанковић, док се осталих више не сјећам. Обавијестили смо другове о ситуацији у вези са V непријатељском офанзивом и пренијели им задатке које је поставио Окружни комитет. Од њих је сваки реферисао о ситуацији на свом терену. Углавном, четници су били доста пометени, али

су на већем дијелу терена спроводили своју страховладу. Потпуно су контролисали терен Комана, Загарча, Косовог Луга, Љешкопоља, Љешанске нахије, а нарочито Доње. У Ријечној нахији контролисали су већи дио територије, али се мјестимично могло кретати. Према обавјештењима која су другови имали, у Црмници је ситуација била веома тешка, премда везе нијесу биле редовне. Обавјестили су да у Црмници има логор у коме су четници из Црмнице конфинирали партизанске породице из Паштровића и других мјеста.

Послије састанка, пошто Павић није дозволио да се креће прије мрака, сваки је причао згоде и незгоде из претходног периода.

Сјећам се језиве приче коју је причао Васо Асановић са територије Љешанске нахије. Неки друг, да би избјегао потјере, провео је већи дио прошлог лjeta у једном гробу пред сеоском црквом. Васо и његов брат Душан-Дабo дошли су код неког свог пријатеља да се за који дан склоне. Он их је смјестио у бистијерну — цистерну. Приликом изградње бистијерне остале су двије шине испод волта од арматуре за градњу. Њихов пријатељ је на те шине поставио нешто дасака и ту су се смјестили. Првог дана су имали муке са змијама отровницама које су у току дана, за вријеме највеће жеге, долазиле да пију воду кроз прозорче за доток воде са слива. Читав дан су били на оперезу, јер их нијесу смјели убијати кундаком од пушке да не би пале у воду. Кад је пала ноћ, дошао је пријатељ да их посјети. Пожалили су му се. Онда су измислили оружје за убијање змија, и то тако да не падају у воду. На врх штапа причврстили су виљушку. Када би се змија појавила низа зид ка води, онда су је иза врата пробадали виљушком, убијали и стављали у канту коју су увече избацивали. За све вријеме боравка у бистијерни један је морао бити на „стражи“ за одбрану од змија.

Све приче су говориле о мучној ситуацији и надљудским патњама којима су били током читаве претходне године изложени другови, политички радници у позадини непријатеља. Сада се ситуација из онова измијенила. Она није била ни налик на ону до одласка четника на Неретву, али се морало и даље бити будно. Такву будност, која је била потпуно оправдана, нарочито су испољавали другови који су били раније у илегалству. Ситуација је и касније, још за дуго, на појединим теренима и повремено бивала веома озбиљна, па јој се морало и приступати озбиљно.

Негдје испред ноћи Павић је дозволио да се разиђемо. Поново сам дошао кући, у Загарач. У међувремену су четници ухапсили моју најмлађу сестру, која је имала тек 12 година. Тражили су и старију, али их је она примијетила и успјела на вријеме да се склони. Одлучио сам да је поведем собом, придружим Бокељима и упутим у батаљон.

У договорено вријеме, код Лисачког почивала, поново сам се нашао с Милошем. Пошли смо у Цуце, на заказано мјесто, код засеока Данава. Ту је већ био пристигао један број другова из Боке, неколико другова илегалаца из Цуца и други, тако да нас је било око 30. Логоровали смо на неким „рупама“, како се називају у овом крају мале вртаче гдје су њиве и ливадице, и очекивали остале другове из Боке.

Пошто смо се сви прикупили, стиже један младић сав задихан и рече нам: „Другови, ево на вас иде војска, склањајте се“ Пошли смо преко Чумојевице и Голих брда ка Пустом Лисцу Када смо се попели на брдо изнад нашег логора, видјесмо три колоне „националиста“ како опрезно наступају ка мјесту гдје смо били.

У групи Бокеља су били: Мато Усановић — командир вода, Тони Петровић, Трипо Петровић — звани Еас, Анте и Трипо Вукашиновић-Шпикоте, Марија Ризонико, Јока Бећир, два брата Петковића и други. Од илегалаца са терена пратили су нас Радован Стевовић и Биговић. У рејону Пустог Лисца требало је да ухватимо везу са друговима из Пјешиваца, а ови да нас повезу са батаљоном у чији састав је требало да уђу другови из Боке.

Везу са илегалцима нијесмо могли брзо ухватити због тога што се на овом терену у међувремену ситуација погоршала. Разлог за погоршање био је сљедећи: наш батаљон, са групом позадинских радника, кренуо је из Петрових Дола и дошао у рејон Трубјеле. Ту је прекинуо жељезничку пругу и направио засједу. Наишао је воз са локомотивом и 7 вагона и исклизнуо из шина. У возу је било неколико Италијана. Засједа је нешто Италијана убила а неке заробила, и уништила композицију. Батаљон је продужио према Пјешивцима, али су га већ почели са свих страна нападати четници. Сјутрадан су из гарнизона Никшић Италијани и квислинзи извршили испад и у знак одмазде попалили Пониквице, Ерођанац и још нека села у рејону пруге. Ова репресалија је заплашила сељаке па је тиме наш боравак на овом терену отежан. Посебна тешкоћа била је што се за неколико дана нијесмо могли повезати са позадинским радницима, а нико од нас није добро познавао терен.

Ми смо непрекидно и упорно тражили везу, и најзад смо пронашли друга Благоја Марковића, Блажа и Мирка Бањевића, Радосава Љешковића, Миљана Балетића и друге. Послали смо Благоја да ухвати везу са Покрајинским комитетом. Послије неколико дана, пробијајући се кроз четнички осинак у Бјелопавлићима, он се вратио и обавијестио нас о ситуацији.

Наш батаљон је из Пјешиваца прешао у Бјелопавлиће, стално узнемираван и са свих страна изложен нападу четника. У таквој ситуацији Покрајински комитет је донио одлуку да се батаљон расформира, а људство прегрупише и среди за даље акције. Није нам ништа друго преостало него да другове из Боке вратимо натраг. Немогуће је описати са колико туге су се они,

послије неколико дана проведених у нади да ће ући у састав јединице, враћали назад, у позадину.

У току неколико дана, док смо тражили да успоставимо везу са пјешивачким илегалцима, погинуо нам је друг Мато Усановић. Мислим да је то било 13. или 14. јула. Послали смо Биговића, Усановића и Трипа Вукашиновића у Цуце, у рејон Голих Брда, да донесу нешто за исхрану. Пошли су негдје око 3 часа изјутра. Очекивали смо да ће доћи најкасније до 8 или 9 часова. Међутим, дошло је подне, па један и два сата, а њих није било. Гдје да их и како тражимо — нијесмо знали. Најзад, око 15 часова, сав усплахирен и уморан, сасвим исцрпљен, дође Вукашиновић.

Исприча нам да је још око 5 часова ујутро иза једног камена, кад су застали да се одморе, Биговић убио Усановића и побјегао кроз шуму. Не познајући терен, Вукашиновић је пуних 10 часова лутао тражећи нас. Биговић је побјегао код квислинга, а на тако одвратан корак се одлучио да би га ови примили у своје редове. Пошто је од погибије Усановића било прошло већ више од 10 часова, није нам преостало ништа друго, сем да промијенимо мјесто логора, да овај издајник не би на нас довео војску.

Послије испраћаја Бокелја из Љескових Долова, припремао сам се да идем у Милочане, гдје је било сједиште Окружног комитета КПЈ Никшић. На путу кроз шуму чекало ме велико изненађење. Угледах прота Јевстатија Караматијевића из Нове Вароши. Добро смо се познавали из Санџака и из Треће пролетерске бригаде. Кад ме угледа, прекрсти се и повика: „Благо мени данас“, а онда ми полетје у загрљај, док му се крупне сузе котрљаху низ дугу сиједу браду. Упитах га: „Откуда ти овдје прото?“ Кад се мало прибара, рече ми: „Сједи да ти причам“ Причу је почео од Сутјеске:

„Каја је погинула (то му је била старија кћерка). Наишао сам на њу мртву, заклопио јој очи и прекрстио руке. На грудима сам јој оставио нешто новца, да би је неко сахранио, кад наиђе на њу. И Влајко је погинуо (то му је био брат). О осталима не знам ништа. Ја сам се удружио са групом пратизана. Ништа не знам куда смо пролазили. Знам да смо стигли под оно брдо, и показа на Пусту Лисац. Ту су нас напали Италијани и разбили. (То је било оног дана када су Италијани извршили испад из Никшића у знак одмазде за акцију на Трубјели). Ја сам остао сам. Нијесам знао шта да радим. Одлучио сам да се пријавим кад наиђем на прву кућу и да кажем ко сам, па нек са мном чине шта хоће. Тако сам и урадио. Али сам морао дуго тумарати док сам наишао на кућу, јер су овдје куће ријетке. Наишао сам на кућу Гардашевића (прото је казао и име, али сам ја заборадио), казао сам им ко сам и рекао: Ако хоћете спасите ме, а ако нећете предајте ме непријатељу, или ме убијте, мени је и овако крај, ако ми не помогнете“

На срећу, наишао је на поштену породицу, која га је прихватила, нахранила и чувала неколико дана. Пошто је чуо да сам ја ту, потражио ме је. Даље смо ми преузели бригу о њему.

Најзад сам стигао у сједиште Окружног комитета КПЈ Никшић у близини села Милочана. Ситуација на подручју Окружног комитета била је повољна и сваки даном бивала је све боља. Главни задатак нам је био да активирамо организацију на објашњавању ситуације, јер је последице V офанзиве завладала прилична паника. Даље смо као најжитнији задатак поставили формирање једне јединице која би изводила акције и крстарила тереном.

У циљу мобилизације бораца обилазили смо све организације. Морало се заћи и у свако село и повезати са друговима који су се на терен вратили са Сутјеске. Од њих су многи били рањени, а сви изнемогли и исцрпљени. Убрзо смо формирали једну чету. На наш терен је ускоро дошао и Покрајински комитет, са другом Иваном Милутиновићем. У ствари, то већ није био рад у позадини, већ смо имали слободну територију, на којој је било ту и тамо села, у којима су живјеле групе четника. Луково, Бањани, Рудине (изузев Трепача), Опутна Рудина и читав дурмиторски крај били су сада углавном слободна територија, на којој је обновљена и реорганизована народна власт и све друштвено-политичке организације.

У таквој ситуацији смо организовали и један састанак истакнутих политичких радника и родољуба са територије Окружног комитета КПЈ. Састанку су присуствовали Иван Милутиновић и секретар Покрајинског комитета Блажо Јовановић, а одржан је у Сриједама. Са њега је упућен један проглас народу никшићког краја. На састанку је вођена доста жучна полемика са Јевтом Павићем, који није хтио никако да потпише проглас у коме се Црногорци третирају као нација. Осим тога, он је у дискусији набацио и потребу стварања неке треће организације, која не би била ни четничка ни партизанска. Ову поставку смо оштро напали Блажо Јовановић и ја. На одмору нам је због те оштрине замјерио Иван Милутиновић, и рекао да не умијемо да дискутујемо. Питали смо га како би требало, а он је рекао: „Видјешете, ја ћу сада дискутовати“ Када је у наставку Милутин узео ријеч, Павић га је упадицама тако вјешто изнервирао да је почео да виче. Послије смо му у шали пребацили да нас је лијепо научио како се дискутује „са тактом“ Одмахнуо је руком и срдито рекао: „Бјежите тамо, не може се са њим лијепо“

Негдје средином августа ишао сам на терен у Голију, по партијском послу. Свратио сам на један катун у Голији, у близини Петрових Дола, да посјетим Марка Вујачића, који је тамо боравио код својих пријатеља. За све вријеме док смо сједјели, Марко је од укућана захтијевао да му понешто ураде: покисјеле опанке, изрежу обојке, нађу дебеле вунене чарале и друго.

Очевидно се припремао за пут. Упитах га куда се спрема. Марко, увијек оран за шалу, исприча:

„Јуче сам добио писмо од неких голијских четника (рече им он и имена) у коме ми поручују да у року од 24 часа напустим Голију, у противном да ће ме напасти и ликвидирати. Ја сам им припремио писмо у коме им поручујем да ћу сјутра узјахати зекана Канкарашева (а то је био познати и најбољи коњ тада у Голији) и прокрстарићу Голијом уздуж и попријеко. „То ви чиним на знање, грдни изроди“. Ето то сам им написао, па заједно са одашиљањем писма хоћу да промијеним и мјесто боравка“.

Слатко смо се насмијали Марковом „подвигу“

Ти дани су били испуњени разноврсним активностима и пуни доживљаја, али то већ није активност и рад у позадини, већ на слободној територији.

Бошко Ђуричковић